

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Domácí násilí (ne)rovná se bití oběti

Domácí násilí patří z hlediska výskytu k nejrozšířenějším formám násilí vůbec. Domácí násilí jako sociálně patologický jev není v současné době právně nijak definováno a pomoc jeho obětem je roztržena napříč mnoha právními předpisy bez vzájemné provázanosti. S pojmem domácího násilí se přímo pracuje v deseti různých právních předpisech, mimo jiné v občanském zákoníku, občanském soudním řádu, zákoně o zvláštních řízeních soudních, zákoně o sociálních službách nebo v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí atd.

Zároveň však neexistuje v celém právním řádu legislativní definice.^[1] Trestněprávně pak právo nahlíží na jev domácího násilí jako na trestněprávně relevantní jednání, a kriminalizuje ho skrze skutkovou podstatu trestného činu Týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 trestního zákoníku.

Co to je domácí násilí?

Trestný čin Týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 trestního zákoníku chrání každého člena společnosti před domácím násilím, a to jak osoby blízké, tak i jiné osoby žijících ve společném obydlí s násilníkem. Skutková podstata tohoto trestného činu vyžaduje, aby vzájemné role osob, tedy oběti a násilníka byly v rámci násilného vztahu neměnné (jeden z aktérů je stále osobou ohroženou a druhý osobou násilnou, nejedná se tedy o vzájemnou agresi). Pro určení, že jde o domácí násilí pak není rozhodné pohlaví ani společenské postavení týrané osoby. Současně musí jít o násilí opakované, dlouhodobé, nikoli o jednorázovou eskalaci konfliktní situace, nikoliv o náhodnou roztržku nebo příležitostnou neshodu.^[2]

Posouzení, že je určité jednání domácím násilím s trestněprávní relevancí není vždy jednoznačné, protože domácí násilí se vyznačuje svými specifickými znaky, které ho odlišují od ostatních typů násilí. Domácí násilí se nevyznačuje nějakým cílem nebo účelem, jde především o týrání partnera a nadvládu. V současné době je také daleko obvyklejší také tzv. mezigenerační domácí násilí, kdy dospělé děti tyranizují své již staré rodiče. Dalším specifikem tohoto jevu je místo. Domácí násilí se odehrává v soukromém prostředí, tzv. „za zavřenými dveřmi“, kde nemá oběť jakoukoli šanci na pomoc zvenčí. Právě pro tyto specifika není vždy jednoduché poznat, že je někdo obětí domácího násilí. Zároveň totiž platí, že domácí násilí není jen násilím fyzickým, které by zanechávalo viditelné stopy.

Formy domácího násilí

Uvnitř partnerských a rodinných vztahů může docházet k rozmanitým variantám násilných incidentů. Ne všechny lze označit jako domácí násilí. Podstatu domácího násilí vystihuje pojem "týrání", který činí soužití nesnesitelným. Týrání zahrnuje širokou škálu druhů a projevů, které mohou mít ničivý a trvalý dopad na oběť. Těmito formami násilí může být jednak fyzické násilí, ale také násilí psychické, sexuální, ekonomické a sociální. Různé formy domácího násilí pak mají rozdílné důsledky pro oběti.

Fyzické násilí zahrnuje útoky, jako je bití, kopání, fackování, škrcení, svazování, mlácení o zeď, a dokonce i ohrožování zbraní. ^[3] Tato forma násilí může mít vážné fyzické a emocionální následky pro oběť, ačkoli zranění jsou často nejviditelnější. Jako příklady fyzického týrání lze z konkrétních soudních rozhodnutí uvést zejména v bití otevřenou rukou i pěstí nebo za pomoci různých předmětů,

kopání, pálení cigaretou, doutníkem nebo jinými žhavými předměty, působení elektrickým proudem, bolestivé tahání za vlasy.[4]

Psychické násilí se projevuje znevažováním a ponižováním osobnosti oběti, zesměšňováním ve společnosti a nečekanými "kontrolními" návštěvami či telefonáty.[5] Toto násilí zahrnuje i pronásledování, vydírání, a nátlak, včetně ohrožování fyzickým násilím a zastrašováním různými způsoby, soustavné ponižování v oblasti vzhledu a důstojnosti.[6] Psychická forma týrání může také zahrnovat rozkazování, co má oběť dělat, nečestné ovlivňování dětí, odepírání potravy a spánku, a vyhrožování sebevraždou nebo jinými formami sebedestruktivního chování, pokud oběť neučiní, co si partner nebo partnerka přeje.[7]

Sexuální násilí je další velmi závažnou formou domácího násilí a zahrnuje vynucování sexuálního styku či různých sexuálních praktik proti vůli oběti, v krajním případě pak dochází i k znásilnění. V judikatuře vyšších soudů se toto projevuje tak, že týrání může mít právě i povahu sexuálního násilí, např. ve formě nežádoucího sexuálního chování, nepřijemných sexuálních praktik či nucení k intimním stykům.[8]

Ekonomické násilí se projevuje omezením přístupu k finančním prostředkům, neposkytováním peněz na provoz domácnosti a kontrolou všech výdajů. To může oběti bránit v samostatnosti a finanční nezávislosti. Tyto projevy domácího násilí akcentuje i judikatura, kdy pod pojem „týrání“, který je obsažen ve skutkové podstatě trestného činu týrání osoby ve společném obydlí lze zařadit také různé formy omezování přístupu k finančním prostředkům poškozené, odebrání jí peněz, jež jí jsou zasílány jako sociální dávky, nepřispívání na chod domácnosti, čímž je poškozená vystavována psychickému napětí a stresu.[9] Judikatura ani doktrína pak zvláště nevymezuje samotné ekonomické násilí, ale řadí ho pod násilí (týrání) psychické.

Sociální násilí může často zahrnovat izolaci od ostatních lidí, zákaz kontaktu s rodinou, kamarády či známými, zákaz volnočasových aktivit, zákaz opouštění domu, a dokonce i odebrání mobilního telefonu, což oběti často zcela izoluje od okolního světa. I sociální forma násilí na obětech je již akcentována judikaturou Nejvyššího soudu, kdy dle ní může psychické násilí spočívat i ve vyvolání stavu sociální izolace u oběti, když byla omezována v kulturním a společenském životě, bylo jí bráněno ve styku s rodinnými příslušníky či osobami mužského pohlaví.[10]

Definice domácího násilí

Řada neziskových organizací, ale i část odborné veřejnosti zastává názor, že systém pomoci obětem domácího násilí stále ještě funguje nekonzistentně až nahodile. Mezi subjekty, jejichž úkolem či cílem je pomáhat obětem domácího násilí (státní instituce a neziskový sektor), zejména nepanuje shoda v tom, co vlastně domácí násilí je a kdo může být jeho obětí. Nápravu tohoto nevyhovujícího stavu na úrovni zákona má zajistit novela občanského zákoníku v souvislosti s potíráním domácího násilí, jejíž návrh již na jaře tohoto roku zpracovalo Ministerstvo spravedlnosti. Prvotním záměrem je zakotvením právní definice domácího násilí v občanském zákoníku; tato definice by měla sloužit jako definice nejen pro soukromoprávní část právního řádu, ale i pro jeho část veřejnoprávní. Navrhovaná definice vymezuje jednání, která představují domácí násilí. Tento výčet zahrnuje všechny námi zmíněné a v praxi se objevující formy násilí.[11]

Vedle samotné definice se v právní úpravě občanského zákoníku navrhuje povinnost reflektovat proběhnuvší či probíhající domácí násilí v řízeních předcházejících rozvodu, a to například při vypořádání společného jmění manželů či při úpravě poměrů k nezletilému dítěti. Pro oběť je obvykle důležitější začít nový život mimo dosah původce násilí, než aby našla sílu nárokovat náhradu své újmy prostřednictvím samostatného soudního řízení a žalobou o náhradu újmy, kdy dalším překážkou jsou také náklady na zahájení takového soukromoprávního sporu. V praxi dochází k tomu, že se oběti

těchto kompenzací vzdávají, protože nechtějí opětovně jednat a setkávat se původcem domácího násilí, z jehož dosahu se nedávno vymanily, a který navíc protahováním soudního řízení může na oběť vyvíjet další nátlak a způsobovat ji sekundární újmu.

Mgr. Denisa Kartusová,
advokát

Mgr. Tomáš Vanča,
advokátní koncipient

[Advokátní kancelář Kartusová Legal](#)

Vodičkova 791/41
110 00 Praha 1

Tel.: +420 777228557

e-mail: kartusova@kartusovalegal.cz

[1] V mezinárodních dokumentech definici domácího násilí v širším slova smyslu podala Rada Evropy v roce 1985 takto: „Násilné chování v rodině zahrnuje jakýkoliv čin nebo opomenutí spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho osobnosti.“

[2] ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 199 [Týrání osoby žijící ve společném obydlí]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2487, marg. č. 1.

[3] Za fyzické týrání pak lze považovat také po dlouhou dobu trvajícího přivazování k radiátorům ústředního topení nebo jiným pevným předmětům, ponechávání týrané osoby v chladném prostředí bez nutného oblečení, nucení k provádění těžkých prací nepřiměřených věku a tělesné konstituci týrané osoby (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1561/2016).

[4] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 6 Tdo 1012/2014.

[5] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2019, sp. zn. 8 Tdo 849/2019, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1512/2017.

[6] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. 4 Tdo 1219/2013.

[7] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1561/2016.

[8] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2013, sp. zn. 4 Tdo 525/2013 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2013, sp. zn. 4 Tdo 248/2013.

[9] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2013, sp. zn. 4 Tdo 525/2013.

[10] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. 4 Tdo 1219/2013.

[11]

https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/domaci-nasili-novela-soudy-policie-simackova-laurencikova-ma-rvanova-vargova_2305091234_afo

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault - evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)
- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)
- [\(Ne\)vypořádání předmětu řízení u soudního smíru](#)
- [Nové limity opatrovnického rozhodování v judikatuře ESLP a Ústavního soudu](#)
- [Mimosmluvní odměna při společném zastupování více osob](#)
- [Nepřiznané koalice](#)